

บทความวิจัย (Research article)

ความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม

ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุ: การวิจัยเชิงคุณภาพ

Inequality and Exploitation in the Accessibility of Social Welfare Services
through Digital Technology among Older Adults: A Descriptive Qualitative Study

นงนุช ปัญจธรรมเจริญ^{1*}, กฤตพัทธ์ ฝึกฝน¹

Nongnuch Punjathumjarern^{1*}, Krittapat Fukfon¹

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: nongnuch.p@bcnpy.ac.th; โทรศัพท์ 081-7966363)

(Received: October 11, 2023; Revised: September 11, 2023; Accepted: September 19, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยคุณภาพเชิงพรรณานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบของการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดพะเยา ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2566 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 15 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และนักวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประสบการณ์

ผลการศึกษา พบปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคม 2) เข้าไม่ถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ความเหลื่อมล้ำทางสถานะ สิทธิ และโอกาสในการได้รับสิทธิ และ 4) ไม่พบการถูกเอาเปรียบและการพยายามให้ได้ประโยชน์จากผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ควรส่งเสริมให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคม และช่วยเหลือในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุให้เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, การถูกเอาเปรียบ, สวัสดิการทางสังคม, เทคโนโลยีดิจิทัล

¹ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

Instructor, Boromarajonani College of Nursing, Phayao, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute,
Ministry of Public Health

Abstract

The objective of this descriptive qualitative study is to explore inequality and exploitation in the accessibility of social welfare services through digital technology among older adults. The study was conducted in Phayao Province from March to May 2023. The study included a sample of 15 older people. The data collection process encompassed in-depth interviews, observations, and the documentation of field notes. The utilization of triangulation was employed in order to ensure the trustworthiness of the samples and the expertise of the qualitative researchers involved. The data underwent investigation through the method of content analysis.

The investigation produced four distinct themes pertaining to inequality and exploitation. These themes include - 1) lack of education and limited awareness of social welfare and its significance, 2) difficulties in accessing digital technology, 3) Inequality in status, rights, and opportunities regarding the employment of digital technology in accessing social welfare, and 4) Non-exploitation targeting the elderly.

The study suggests that stakeholders should actively promote education and raise knowledge about the significance of social welfare. Additionally, they should work towards facilitating accessibility to social welfare services for elderly individuals.

Keywords: Inequality, Exploitation, Social welfare, Digital technology

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ.2565 ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 18.3 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (super-aged society) ในปี พ.ศ.2584 (Kasemsub, 2021) ผลที่ตามมาคือวัยแรงงานรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น การพึ่งพิงรายได้จากลูกหลานลดลง ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่เพียงลำพัง ส่งผลด้านความเหลื่อมล้ำตามมา ในขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงตามวัยและมีความเสื่อมทางร่างกายตามธรรมชาติ มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง ในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งอาจนำไปสู่โรคที่รุนแรง มีภาวะพึ่งพิงมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังกับคู่สมรส อาจทำให้ขาดความอบอุ่นหรืออาจถูกทอดทิ้ง การขาดคนดูแลเอาใจใส่ ความสัมพันธ์ทางสังคมลดลง (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2021)

ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องร่างกาย จิตใจ ภาวะเศรษฐกิจ และสังคม รัฐบาลไทยมีโครงการช่วยเหลือประชาชนเพื่อช่วยลดปัญหาต่าง ๆ โดยในกลุ่มผู้สูงอายุจัดให้มีสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ

ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ (Social Development and Human Security Law, 2016) ในปี 2564 มาตรการความช่วยเหลือจากภาครัฐของผู้สูงอายุ มีโครงการสำคัญเพิ่มเติม จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ โครงการคนละครึ่ง โครงการยิ่งใช้ยิ่งได้ และโครงการเราชนะ จากผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 99.3 ของผู้สูงอายุรับรู้/ รับทราบ ร้อยละ 32.2 ประสบปัญหาในการลงทะเบียนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 15.0 ไม่มีทักษะ/ลงทะเบียนเองไม่ได้ ร้อยละ 8.5 เห็นว่าการลงทะเบียนมีขั้นตอนยุ่งยาก/ซับซ้อน ร้อยละ 3.5 ไม่มีอุปกรณ์ ร้อยละ 2.5 อุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่ทันสมัย/ ขาดประสิทธิภาพ และร้อยละ 2.1 อินเทอร์เน็ตสัญญาณไม่ดี/ ไม่ครอบคลุม (Tipmalai, 2019)

ปัจจุบันการได้รับสารสนเทศและการสื่อสารได้มีเปลี่ยนแปลงไปเป็นเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟน และอินเทอร์เน็ต ซึ่งกลายเป็นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบบริการสุขภาพผ่านระบบออนไลน์ เป็นช่องทางและเครื่องมือที่สำคัญ ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการทางการแพทย์ได้อย่างง่ายดาย และสะดวก (Haluzá & Jungwirth, 2015) ในขณะเดียวกัน องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2016) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีนโยบายการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ โดยส่งเสริมพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคม แม้ว่าในปัจจุบันรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่แตกต่างกันจากอดีต มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์พกพา โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างสะดวก แต่ก็ยังมีบุคคลอีกเป็นจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้ระบบเครือข่ายไร้สายได้อย่างเท่าเทียมกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่าง เช่น อายุ พื้นที่อยู่อาศัย โอกาสเข้าถึงและใช้สารสนเทศ ซึ่งผู้สูงอายุยังใช้เทคโนโลยีดิจิทัลน้อยกว่าคนกลุ่มอื่น (Chaiua, 2020) เนื่องจากมีปัญหาในเกี่ยวกับสายตา ไม่คุ้นเคย ไม่เข้าใจการทำงานและรูปสัญลักษณ์ของไอคอนที่ใช้งานในโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชัน และอุปกรณ์ที่ผู้สูงอายุใช้ส่วนใหญ่ไม่รองรับการใช้งาน (Martins Van Jaarsveld, 2020) รวมทั้ง เครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ที่ยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ชนบทห่างไกล (Ponwasin, 2020)

ปัจจัยข้างต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกเอาเปรียบจากบุคคลอื่นได้ง่าย เช่น ถูกขอรับเงินค่าจ้างในการช่วยเหลือลงทะเบียนสวัสดิการต่าง ๆ ตกเป็นเหยื่อของพ่อค้าแม่ค้า และบุคคลอื่นในระหว่างใช้งานโปรแกรมได้ (Kleechaya, 2020) จังหวัดพะเยา มีผู้สูงอายุ จำนวน 104,496 คน จากประชากรทั้งหมด 464,304 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.50 โดยเป็นผู้สูงอายุในเขตชนบท ร้อยละ 73.43 จากข้อมูลการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 4.2 ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตหรือโซเชียลมีเดีย (National Statistical Office, 2012) และจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตชุมชนชนบท พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้น้อย ผู้สูงอายุบางรายไม่มีเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้สูงอายุไทยในอนาคตต้องรู้เท่าทันและสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่ตกเป็นผู้เสียหาย การฉ้อโกงทรัพย์สิน ประกอบกับผู้สูงอายุอาจมีความเชื่อ และทัศนคติเดิม ที่

เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ทำให้เรียนรู้ การเปิดรับสิ่งใหม่ เช่น การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนได้ยากมากยิ่งขึ้น (Phanmool & Propunprom, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมที่รัฐบาลจัดสรรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้น้อย เนื่องจากเป็นชุมชนชนบท โอกาสในการรับข้อมูลข่าวสารสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตมีน้อย และอาจถูกเอาเปรียบ จากช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบจากการเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุซึ่งหมายถึงทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์พกพา โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน โปรแกรมประยุกต์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ในการสื่อสาร ติดตามข้อมูลต่าง ๆ และการลงทะเบียนรับสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลในอนาคต เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้ง่ายมากขึ้น และในฐานะบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เหมาะกับบริบทของผู้สูงอายุในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อลดภาระการพึ่งพิง ให้ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบของการเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยคุณภาพเชิงพรรณนา (qualitative descriptive research) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่อธิบายประสบการณ์ ไม่เน้นการตีความ การให้ความหมายของประสบการณ์ (Sandelowski, 2000) ดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดพะเยา ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2566 รายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants)

เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ (criterion-based selection) ดังนี้ 1) อายุระหว่าง 60-69 ปี เนื่องจากยังคงสามารถในการเรียนรู้ และปรับตัวเข้ากับสื่อดิจิทัลได้ (Chaoayachai et al., 2021) 2) ไม่ได้รับสวัสดิการทางสังคม เช่น โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการคนละครึ่ง โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษหรือกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการทางสังคมแต่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการขอรับบริการหรือไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น 3) สามารถอ่าน เขียน พูดและสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ และ 4) ยินยอมให้ข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่ในการเป็นผู้สัมภาษณ์ ผ่านการอบรมการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และมีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่มาของรายได้ สวัสดิการทางสังคมที่ได้รับ จำนวนผู้ที่อยู่ในครอบครัว ลักษณะครอบครัว และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แนวคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured) ประเด็นคำถามมีกรอบกว้างในประเด็นหลักๆ โดยเรียงลำดับเนื้อหาความต่อเนื่อง ดังนี้

1) สวัสดิการทางสังคมกับผู้สูงอายุ 2) การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การถูกเอาเปรียบในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังตัวอย่างคำถาม เช่น ท่านเคยได้ยินคำว่า สวัสดิการทางสังคมหรือไม่ ท่านเคยได้รับสวัสดิการทางสังคมหรือไม่ อะไรบ้าง ได้รับจากที่ไหน อย่างไร เป็นต้น

3. การสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยท่าทางอากัปกริยาขณะให้ข้อมูล น้ำเสียง สายตา อารมณ์ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะให้สัมภาษณ์ โดยมีการจดบันทึกสิ่งที่พบเห็นในขณะสัมภาษณ์ และเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

4. แบบบันทึกภาคสนามเป็นแบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลวันที่ เวลาเริ่ม และสิ้นสุดการสัมภาษณ์ สถานที่ให้สัมภาษณ์ สิ่งแวดล้อมทั่วไป เหตุการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสนามวิจัย

5. อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และปากกา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ผู้วิจัยจึงประสานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา ในการขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยใช้แนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ ใช้เวลาสัมภาษณ์คนละ 45-60 นาที โดยประมาณ

2. ระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจับประเด็นของข้อมูล และจดบันทึกสรุปสั้น ๆ พร้อมกับการบันทึกเทปการสนทนา

3. ภายหลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยถอดเทป และพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษร แบบคำต่อคำ อ่านทำความเข้าใจกับความหมายต่าง ๆ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ได้สัมภาษณ์จนกว่าไม่ได้ข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือข้อมูลอิ่มตัว (saturation of data) จึงยุติการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) (Sandelowski, 2000) ดังนี้

- 1) ถอดข้อความจากการบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ อ่านข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างพิถีพิถัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความรู้สึกตามข้อความในคำบรรยายนั้น ๆ
- 2) จัดระเบียบเนื้อหาข้อมูลและกำหนดรหัสข้อมูลโดยเลือกข้อความที่มีความหมายในประเด็นของการศึกษา และกำหนดรหัสแทนความหมายของข้อความนั้น
- 3) จัดกลุ่มข้อมูล โดยจัดรหัสทั้งหมดให้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นคัดเอาข้อมูลที่ตรงกับรหัสแต่ละตัวมารวมไว้ที่เดียวกัน เพื่อความสะดวกในการหาความหมาย และหาข้อสรุป
- 4) หาข้อสรุปจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยมองหาแบบแผนเรื่อง หรือประเด็นที่ปรากฏจากข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล (trustworthiness)

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลตามหลักการของ Lincoln and Guba (1985) ด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) การตรวจสอบความความเชื่อถือได้ของข้อมูล (credibility) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์จริง ยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและตรวจสอบกับผู้ร่วมวิจัยและนักวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประสบการณ์ 2) ความสามารถพึ่งพาที่เกณฑ์อื่นได้ (dependability) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและสรุปผลการวิจัยอย่างละเอียด สามารถตรวจสอบได้ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เหมาะสม 3) ความสามารถเชื่อมโยงได้ (transferability) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน และ 4) ความสามารถในการยืนยัน (conformability) ผู้วิจัยมีการตรวจสอบแบบสามเส้ายืนยันความเที่ยงตรง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา (เลขที่โครงการ REC 006/63) วันที่รับรอง 15 กุมภาพันธ์ 2566 โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย หลักเกณฑ์การคัดเลือกเข้าร่วมวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล และประโยชน์ที่ได้รับสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย และการเก็บความลับของข้อมูล และสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ ถ้าเกิดความไม่สบายใจ และขออนุญาตเพื่อการจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างทำการสัมภาษณ์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย จึงให้ลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มการยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพะเยา เป็นเพศหญิงร้อยละ 67 อายุระหว่าง 62-69 ปี ศาสนาพุทธร้อยละ 100 สถานภาพหม้ายร้อยละ 54 อาศัยอยู่ตามลำพังร้อยละ 46 การศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 86 ไม่มีอาชีพร้อยละ 87 รายได้ประมาณ 2,000-2,200 บาทต่อเดือน สวัสดิการทางสังคมที่ได้รับ คนละครึ่ง 1 ราย ไทยชนะ 1 ราย สวัสดิการแห่งรัฐ 8 ราย มีโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน จำนวน 13 ราย โทรศัพท์แบบไม่ใช่สมาร์ทโฟน จำนวน 1 ราย ไม่มีโทรศัพท์ใช้ จำนวน 1 ราย ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้ จำนวน 13 ราย โซเชียลมีเดียและสื่อสังคมที่ใช้ ได้แก่ ไลน์ ร้อยละ 100 เฟสบุ๊ก ร้อยละ 50 ยูทูบ ร้อยละ 70 และ ดิจิตอล ร้อยละ 6

2. ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบของการเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ มี 4 ประเด็นหลัก รายละเอียด ดังนี้

2.1 ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคม ได้แก่

2.1.1 ไม่มีความรู้เรื่องสวัสดิการทางสังคม

“บู้จู้กับเกยไต่ยีนเนาะ (ไม่รู้จัก ไม่เคยไต่ยีน)” (ID1,3-11,13-15)

“เกยไต่ยีนแต่บู้เนาะว่านั่นคืออะหยัง (เคยไต่ยีนแต่ไม่รู้วาคืออะไร)” (ID2,12)

“นั่นคืออะหยังมีตวยกะ (นั่นคืออะไรมีอยู่จริงหรือ)” (ID6,15)

2.1.2 ขาดความเข้าใจเรื่องสวัสดิการทางสังคม ได้แก่ ไม่ทราบว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ไทยชนะ หรือคนละครึ่ง คือ สวัสดิการทางสังคมที่ทุกคนพึงได้รับ และเบี้ยผู้สูงอายุก็คือ สวัสดิการของผู้สูงอายุ

“บัตรคนจน กี่บาทบู้เลย เบี้ยผู้สูงอายุนั้น คิดว่าพอถึงอายุเป็นก็จ่าย (บัตรคนจน กี่บาทสวัสดิการทางสังคมหรือ ไม่รู้เลย เบี้ยผู้สูงอายุนั้น คิดว่าอายุถึง 60 ปีเขาก็จ่ายให้)” (ID1-15)

“ไทยชนะคราวแล้วไต่ยีนโควิด ธกส. เป็นมายะหื้อเลยได้ ยะคนเดียวท่าจะมะได้ (ได้ไทยชนะช่วงระบาดของโควิด ธกส. ทำให้ ทำเองคงไม่ได้)” (ID5)

2.2 เข้าไม่ถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล หากเข้าถึงได้ ก็จะต้องเป็นการช่วยเหลือของผู้ใหญ่บ้าน

“อะหยังก็อยู่ที่ผู้ใหญ่บ้านนะ เป็นจะเป็นคนแจ้ง ใช้เสียงตามสายผ่อง หื้อคนมาบอกผ่อง ถ้าเป็นนั้นนะ บางเต๋อก็ฮ้องประชุมที่วัด ประชุมมะแลงเนาะ คนเฒ่าก็ไปได้บางเรื่องก็บู้เรื่องกับเป็นนะ ถ้าบ่มีเฒ่าบอก ยิ่งบางคนอยู่คนเดียวลูกกบ่มีก็บู้เรื่อง (ทุกเรื่อง ทุกอย่างจะอยู่ที่ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นคนแจ้งทางเสียงตามสายหรือบอกต่อๆ กัน บางครั้งก็ประชุมชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่วัด ส่วนใหญ่จะประชุมตอนเย็น ผู้สูงอายุเองไปไม่ได้ เลยไม่รู้เรื่องราวที่ผู้ใหญ่บ้านชี้แจง ต้องรับข่าวสารจากผู้อื่น ยิ่งผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง ไม่มีลูกหลานก็ยิ่งมาได้รับข่าวสารใด ๆ เลย)” (ID14)

“ลงทะเบียนอะหยังเจ้าหน้าที่จะมายะหื้อนัดกันทำที่วัด หลังจากนั้น ก็ติดตามเอาที่ผู้ใหญ่บ้าน” (ID9)

2.3 ความเหลื่อมล้ำทางสถานะ สิทธิ และโอกาสในการได้รับสิทธิ และการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่

2.3.1 พบความเหลื่อมล้ำทางสถานะและโอกาส ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ต้องช่วยทางบ้านทำให้บางรายไม่ได้รับการศึกษา บางรายได้รับการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ

“เรามันตึก หนังสือก็ไม่ได้เรียน ต้องช่วยบ้านทำมาหากินแต่น้อย ใหญ่มากก็เสาะว่ารับจ้างไป บ่มีความรู้จะไปทำมาหากินหยั่ง ที่ดินก็บ่มี ไปยะนาที่อื่นได้ ข้าวมาท้อมกินไป เฒ่ามาเยนาก็ได้ละ รับจ้างเป็นก็บ่จ้าง แสงบ่มี ก็เสาะหาเยนเล็กน้อย ๆ ไปเอา (เรายากจน ไม่ได้เรียนหนังสือ ต้องช่วยทางบ้านทำงานตั้งแต่เล็ก โตมาก็เลยทำงานรับจ้างเพราะไม่มีความรู้ไปทำมาหากินอย่างอื่น ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่นา ได้ข้าวมาพอกิน เมื่อสูงอายุไม่ค่อยมีคนจ้าง ก็ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามแรงที่ตัวเองมี” (ID8)

2.3.2 พบความเหลื่อมล้ำทางสิทธิ ผู้สูงอายุบางรายต้องเลี้ยงดูหลาน ยังต้องประกอบอาชีพ

“อยู่กัน 7 คน หากินคนเดียว ก็คนเฒ่านี้ละ ลูกเอาหลานมาหื้อเลี้ยง 2 คน มีหลาน 1 ลูกเขยแหม เมิน ๆ ลูกถึงเอาตังมาหื้อผ่อง จะไฉนมันตึงบ่พอ (อยู่กันในครอบครัว 7 คน มีผู้สูงอายุเท่านั้นที่หาเลี้ยงทั้งครอบครัว ลูกส่งเงินมาให้หนาน ๆ ครั้ง แต่ก็ไม่เคยพอใช้” (ID9)

2.3.3 พบความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้สูงอายุไม่รู้จักเทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อคลายเหงา ไม่สามารถใช้ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้

“มันคืออะหยังบ่เคยไต่ยีน ไม่เคยใช้ (มันคืออะไร ไม่เคยไต่ยีน)” (ID1-15)

“ใช้คนเดวบ่จ้าง ต้องมีคนสอน ก่เกรงใจเป็น หุกบ่ดี ตากบ่หัน สมองก็บ่จำ สอนอยู่หั้นเนาะ กว่าจะจำ จำได้บางทีก็ลืม (หัวเราะ) บางอันใช้เวลาเป็นปี กว่าจะยะได้ (ใช้เองไม่เป็น ต้องให้ผู้อื่นสอน หุไม่ค่อยไต่ยีน ตากก็มองไม่ค่อยเห็น ความจำก็ไม่ดี ต้องให้สอนแล้วสอนอีก บางอย่างกว่าจะเป็นใช้เวลาเป็นปีก็มี บางอย่างเรียนแล้วก็ลืมเลยรู้สึกเกรงใจผู้สอน)” (ID7)

“ใช้จ้างเท่าที่เป็นสอน (เปิดโทรศัพท์ให้ดู) ไร่ฟ่งข้าว ฟังเพลง (ยูทูบ) อันนี้ไว้ติดต่อกัน (ไลน์) จัมนี่เป็นลูก นี่เป็นหลาน อ่านได้ตัวหนังสือมันน้อย จำเอามันอยู่บน ๆ ถ้ากำลังติดต่อกันนี้หนา (ไลน์ รายชื่อเป็นภาษาไทย ใช้วิธีการจำรูป และถ้าเป็นลูก หลานรายชื่อจะอยู่บนสุดเพราะติดต่อกันบ่อย ๆ)” (ID3) “ใช้ได้เท่าที่เป็นสอน (ใช้เป็นเท่าที่เขาสอนให้ เปิดโทรศัพท์ให้ดู) มีอันนี้ไว้ผ่องแก่งอ่ม (ตึกตอก ไร่ดูแก่งหา) อันนี้ไว้ผ่องไปบ่ตาย บ่จ้างเขียนอะหยังหลานเยนหื้อ (เฟสบุ๊ค เอาไว้ดูเฉย ๆ ตอบโต้ไม่ได้ หลานเป็นคนสมัครให้)” (ID12)

2.4 การถูกเอาเปรียบในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

2.4.1 ไม่พบการถูกเอาเปรียบ แต่ได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่าย เพื่อนบ้าน ร้านค้า

“ได้คนละครึ่งมา เขาไซได้ข้าวสารราคา 1,200 บาทตังบ่มีเดิมตังวัน ก็ค่อยๆเติมตอนที่เรามี วันละ 300 บาท ฮอมไว้หื้อร้านค้าค่อย ๆ หักไป จนครบ 1,200 บาท ก็ค่อยเอาข้าวมา (ได้คนละครึ่งมาอยากได้ข้าวสารราคา 1,200 บาท แต่ไม่มีเงินเติมทุกวัน ค่อย ๆ จ่ายวันที่มีเงินไปวันละ 300 บาท จนครบ 1,200 บาท ทางร้านก็ทำให้จนได้ข้าวสารมา)” (ID6)

“เป็นป็นที่ดั่งที่เหลือในบัตรคนจน ปาไปซื้อของ ป็นที่หลายคน เปาะกับเบี้ยผู้สูงอายุเดือนๆก็ได้ันก้อย ป่ออยู่ได้ (เพื่อนบ้านให้เงินที่เหลือในบัตรสวัสดิการคนจน โดยพาผู้สูงอายุไปเลือกซื้อของด้วยรวมกันหลาย ๆ บัตร รวมกับเบี้ยผู้สูงอายุก็เลยทำให้อยู่ได้)” (ID13)

“เป็นชื่อมาท้อ ผงซักฟอก ยาสีฟัน สบู่ ข้าวสารผ่องในนั้นนะ แล้วแต่เป็นจะท้อ เก็บไว้ใช้ได้
เมินอยู่ (เพื่อนบ้านแบ่งปัน แล้วแต่เขาจะให้อะไรมา เก็บไว้ใช้ได้หลายเดือน)” (ID1)

การอภิปรายผล

ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบของการเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ มี 4 ประเด็นหลัก อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินคำว่าสวัสดิการทางสังคม ส่วนน้อยเคยได้ยินผ่านจากสื่อทางโทรทัศน์แต่ไม่ได้ให้ความสนใจ ผู้สูงอายุไม่ได้รับการชี้แจงว่าเบี้ยผู้สูงอายุ สวัสดิการแห่งรัฐคือส่วนหนึ่งของสวัสดิการทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ Saewun (2023) ที่พบว่า นโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจน ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการและขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน นโยบายไม่มีความต่อเนื่อง งบประมาณกระจายไม่ทั่วถึง ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเอง ประกอบกับลักษณะและขนาดของครอบครัวเปลี่ยนไป ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้นพบมากในชนบท เนื่องจากวัยทำงานต้องหางานทำในเมือง ผู้สูงอายุต้องรับภาระหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการแสวงหาข้อมูลและไม่มีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากผู้สูงอายุบางรายไม่มีโทรศัพท์ใช้ และกลุ่มที่มีโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟนใช้ ก็มีทักษะความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย สื่อออนไลน์ที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ในการสื่อสารภายในครอบครัวและการทำงานร่วมกันของกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ความสามารถในการใช้โปรแกรมต่าง ๆ มีจำกัด ต้องให้บุตรหลาน เพื่อนบ้าน หรือกลุ่มสมาชิกช่วยเหลือ เรียนรู้ได้ช้า ความสามารถในการจดจำลดลง ใช้ระยะเวลานานในการทำความเข้าใจ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับโปรแกรม ก็ไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความกลัวในการใช้โปรแกรมต่าง ๆ เบื้องหน้าตัวเองที่เรียนรู้ได้ช้า ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดทักษะในการอ่าน ภาษาที่ใช้ในโปรแกรมต่าง ๆ เป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถอ่านเองได้ ในขณะเดียวกันความสามารถในการมองเห็นลดลงมีความยากลำบากในการอ่านมากขึ้น ผู้สูงอายุในชนบทจะมีความเกรงใจ ไม่อยากรบกวนคนอื่น สอดคล้องการศึกษาของ Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute (2021) ที่พบว่า ในช่วงการระบาดของโควิด ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารจากคนใกล้ชิดและผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัคร ร้อยละ 44.8 และร้อยละ 38.5 ตามลำดับ พบเพียงร้อยละ 12.9 ที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในการรับข้อมูลข่าวสาร และพบเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ มีบุตรหลานอยู่ในครอบครัว ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังจึงขาดโอกาสในการสื่อสารมากขึ้น ในหมู่บ้านจะมีชมรมผู้สูงอายุจัดกิจกรรมเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่จะมีเรื่องนันทนาการ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเนื่องจากไม่สะดวกในการเดินทาง บางรายมีภาระต้องหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านในการหารายได้ แต่ก็พบปัญหาและอุปสรรค เช่น ปัญหาจากสายตาที่พร่ามัวลงทำให้ทำงานได้ช้า การเรียนรู้ที่ช้าลง วัตถุดิบในการทำต้องซื้อและการที่ไม่สามารถหาตลาดเองได้ ทำให้รายได้มีไม่มาก

ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสถานะ สิทธิ และโอกาสในการได้รับสิทธิ พบความเหลื่อมล้ำผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจน การขาดแคลนทรัพยากร ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ทำให้การขาดโอกาสในการประกอบอาชีพที่มั่นคงและการดำรงชีวิต มีรายได้ที่จำกัด นำไปสู่ความยากจนและมีหนี้สิน ส่งผลให้ขาดความมั่นคงในชีวิต ขาดโอกาสทางสังคม ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐและถูกกีดกันทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ Bisonyabut (2016) ที่กล่าวว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีสาเหตุหลักมาจากความยากจนของประชาชนที่อยู่ในชนบท ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคัน และจากการศึกษาของ Equitable Education Fund Changing (2021) ก็พบว่าปัญหาการเข้าถึงการศึกษา ปัญหาการออกจากวัยเรียนก่อนเวลาอันควร เกิดจากครอบครัวไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Thinsandee & Khunaprom (2021) ที่พบว่าครอบครัวที่ยากจน จะมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการศึกษาในระดับเดียวกัน รวมทั้ง ยังมีคุณภาพชีวิตที่ด้อยกว่าด้วย สิ่งเหล่านี้ ทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำรุนแรงมาก จากการศึกษาของ Simawara (2014) พบว่า สาเหตุหลักของการปัญหาความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ การกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง สาเหตุมาจากโอกาสในการศึกษาที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่ ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ขาดข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการประกอบอาชีพ จากการที่ไม่ทราบช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ขาดโอกาสในการได้รับรู้สวัสดิการทางสังคมที่รัฐบาลจัดสรรให้กับผู้สูงอายุ เกิดความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมในสังคม เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่ทราบว่าจะต้องไปร้องขอการแก้ปัญหาจากใครหรือหน่วยงานใด ความยากจนทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะรวมตัวกันเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ในขณะเดียวกันก็พบว่ามีความเหลื่อมล้ำในการได้รับสิทธิ ผู้ที่ควรได้รับสิทธิ กลับไม่ได้รับสิทธิที่พึงได้

ประเด็นการถูกเอาเปรียบและการพยายามให้ได้ประโยชน์จากผู้สูงอายุ ไม่พบการถูกเอาเปรียบ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในชุมชนชนบทจะมีความคุ้นเคย ได้รับความช่วยเหลือของเพื่อนบ้าน คนรอบข้าง สอดคล้องกับการศึกษาของ Pukhamchanod (2017) ที่พบว่าในชุมชนที่คุ้นเคยกันมายาวนาน มีวิถีชีวิต มีกิจกรรมทางสังคมมีปฏิสัมพันธ์ จะพึ่งพาช่วยเหลือกัน บอกกล่าวกันได้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการถูกเอาเปรียบของการเข้าถึงเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุการขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ เข้าไม่ถึงสวัสดิการทางสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีเพียงการประกาศเสียงตามสายโดยผู้ใหญ่บ้าน ทักหาความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย มีการใช้เฉพาะสื่อสังคมเพื่อคลายเหงา และเพื่อติดต่อกับสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น พบความเหลื่อมล้ำทางสถานะ สิทธิ และโอกาสในการได้รับสิทธิ เนื่องจากส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน ขาดโอกาสในการศึกษา ไม่ทราบช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ขาดโอกาสในการได้รับรู้สวัสดิการทางสังคมที่รัฐบาลจัดสรร แต่จากความสัมพันธ์อันดีและลักษณะชุมชนชนบท ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือ ไม่ถูกเอาเปรียบ จากข้อค้นพบทำให้ทราบว่ามีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีในชนบทเป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ระดับชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้จักและสามารถได้รับประโยชน์จากสวัสดิการทางสังคมที่ควรได้รับ
2. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมได้ง่ายและสะดวก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมที่รัฐจัดให้

ข้อจำกัดการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ อยู่ในพื้นที่ชุมชนชนบท ซึ่งเป็นท้องถิ่นที่มีความคุ้นเคย มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความผูกพันยอมรับ โดยทางเครือญาติ เชื้อชาติ ประเพณี ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ในชนบทชนนิยม ประเพณีเดียวกัน การนำผลการวิจัยไปใช้ควรเป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา ที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล และขอขอบพระคุณผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่สละเวลาและให้ความร่วมมือในการการวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Bisonyabut, N. (2016). *Education inequality in Thailand: Conclusions from the results of the PISA Test*. <https://Thaipublica.org/2016/05/pier-4/> (in Thai)
- Chaiua, P. (2020). Developmental approach welfare for the elderly in Noen Sala Sub-District Krok Phra District, Nakhon Sawan Province. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 8(3), 39-54. (in Thai)
- Chaoayachai, W., Prompahakul, R., & Prasertsang, A. (2021). Health literacy and new normal in older adults. *The Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 22(2), 41-48. (in Thai)

- Equitable Education Fund Changing. (2021). *'inequality' to 'equality': Looking at the problem of Thai education with Dr. Kraiyas Phatrawat*. <https://www.eef.or.th/equitable-education-fund-interview> (in Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute. (2021). *Situation of the Thai older person*. Institute for population and social research, Mahidol University. <https://thaitgri.org/?p=40108> (in Thai)
- Haluza, D., & Jungwirth, D. (2015). ICT and the future of health care: Aspects of health promotion. *International Journal of Medical Informatics*, 84(1), 48–57. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2014.09.005>
- Kasemsub, W. (2021). *Thailand ready? with stepping into a completely aging society*. General Administration Division, Mahidol University. <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-22-2/> (in Thai)
- Kleechaya, P. (2021). Digital technology utilization of elderly and framework for promoting Thai active and productive aging. *Journal of Communication Arts*, 39(2), 6-78. (in Thai)
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Martins Van Jaarsveld, G. (2020). The effects of COVID-19 among the elderly population: A case for closing the digital divide. *Frontiers in Psychiatry*, 11(12), Article 577427. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.577427>
- National Statistical Office. (2012). *The 2012 information and communication technology survey in household*. Bureau of Economic and Social Statistics. http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_5-1-3.html (in Thai)
- Phanmool, J., & Propunprom, P. (2021). Situation of media access, fake news recognition and the impacts of media use of the elderly in urban communities in a new normal. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(8), 172-180.. (in Thai)
- Ponwasin, A. (2020). *The development of the Thai Internet in the perspective of "Prof. Dr. Kanchana Kanjanasu"*. Thai network information center foundation. <https://www.thnic.or.th/internet-thailand-thestory/> (in Thai)
- Pukhamchanod, P. (2017). *The concept of community and urban lifestyle*. https://elfhs.ssru.ac.th/phusit_ph/pluginfile.php/37/block_html/content/001%.pdf (in Thai)
- Saewun, T. (2023). *Problems and Obstacles in the Implementation of Social Welfare Provision for the Elderly in Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province* [Unpublished Master Thesis]. Songkhla University. (in Thai)

- Sandelowski, M. (2000). Focus on research methods whatever happened to qualitative description?. *Research in Nursing & Health*, 23(4), 257-341.
- Simawara, K. (2014). Opportunity in education and social equity. *Journal of Information*, 13(2), 54-61. (in Thai)
- Social Development and Human Security Law. (2016). *Social welfare promotion ACT, B.E.2546 Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security*. <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/652> (in Thai)
- Tipmalai, W. (2019). *Behavior and perception of the elderly rights through social networks*. [Unpublished Master Thesis]. Silpakorn University. (in Thai)
- Thinsandee, T. & Khunaprom, T. (2021). Educational disparities in epidemic situations of infectious diseases, COVID-19. *Ratanabuth Journal*, 3(2), 63-68. (in Thai)
- World Health Organization. (2016). Policy brief 4: Health literacy. In World Health Organization, *The 9th Global Conference on Health Promotion*. <https://www.dors.it/documentazione/testo/201609/policy-brief4-health-literacy.pdf>